

REGION +

lubelskie
Smakuj życie!

Numer 8

Fundusze dla Lubelszczyzny

IDZIE ZIMA I W DOMU MUSI BYĆ CIEPŁO

Przytulne wnętrza, estetyczny wygląd i obniżenie kosztów ogrzewania - to główne korzyści termomodernizacji

Dorota Krupińska

Jesień to dobry czas i zarazem ostatni dzwonek, by pomyśleć o termomodernizacji i obniżyć koszty w sezonie grzewczym. W tym roku do prac przystąpią zamojskie osiedla mieszkaniowe, m.in. największa na Zamojszczyźnie Spółdzielnia Mieszkaniowa im. Waleriana Łukasińskiego w Zamościu, która właśnie rozpoczyna procedurę przetargową i szuka wykonawcy. Spółdzielnia ta to jeden z wielu podmiotów, które wzięły udział w konkursie z zakresu poprawy efektywności energetycznej sektora mieszkaniowego, ogłoszonego w ubiegłym roku przez Zarząd Województwa Lubelskiego.

Termomodernizacja osiedli mieszkaniowych jest konieczna. Większość bloków w kraju budowana była w czasach, gdy koszty energii były dużo niższe niż obecnie. Poza tym budynki stawiano w zupełnie innych technologiach, projektowane według starych wytycznych, bez ciepłych izolacji. Wysoką temperaturę wewnątrz uzyskiwano dzięki rozbudowanym, a obecnie przestarzałym, systemom grzewczym. W obecnych czasach, przy obowiązujących cenach za energię, dawne rozwiązania nie sprawdzają się, powodują straty ciepła i finansowe. Zdaniem specjalistów, by obniżyć koszty i mniej zużywać energii nie wystarczy tylko termomodernizacja. Istotne są także inne ulepszenia techniczne w różnych dziedzinach w zakresie ogrzewania, wentylacji, ewentualnego chłodzenia, przygotowania ciepłej wody i oświetlenia pomieszczeń. Duży wpływ na obniżenie kosztów ma wykorzystanie

Spółdzielnia Mieszkaniowa im. W. Łukasińskiego w Zamościu docięła już kilkanaście budynków. Teraz rozpocznie prace na kolejnych 17.

energii ze źródeł odnawialnych i niekonwencjonalnych.

Korzyści są duże

Do zalet termomodernizacji nie trzeba nikogo przekonywać. - Korzyści z termomodernizacji są bardzo duże - tłumaczy **Marcin Czyżak**, dyrektor Departamentu Wdrażania Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. - Dla użytkowników modernizowanych budynków najbardziej odczuwalnym skutkiem jest obniżenie kosztów ogrzewania na skutek zmniejszenia zużycia energii przy jednoczesnej poprawie komfortu termicznego w domu. Ponadto termomodernizacja jest inwestycją - wpływa na wzrost wartości

rynkowej nieruchomości - wyjaśnia. Budynek po odnowieniu jest wyciszony i estetyczniej wygląda. Warto również wspomnieć o korzyściach ekologicznych. - Mniejsze zużycie energii oznacza spowolnienie eksploatacji nieodnawialnych źródeł energii oraz zmniejszenie emisji dwutlenku węgla. To z kolei przekłada się na korzyści makroekonomiczne - zaznacza dyrektor Czyżak.

Dofinansowanie dla spółdzielni

Skomplikowane prace techniczne i prawne zagadnienia, a co najważniejsze wysokie koszty sprawiają, że instytucje, spółdzielnie czy wspólnoty nie są w stanie ze swoich

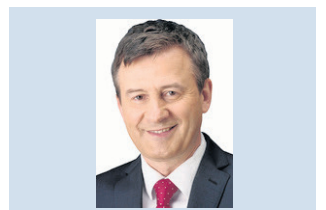
oszczędności sfinansować termomodernizacji.

- W celu wsparcia działań związanych w modernizacją energetyczną budynków mieszkalnych ogłoszone zostały dwa konkursy w ramach działania 5.3 Efektywność energetyczna sektora mieszkaniowego - wyjaśnia Marcin Czyżak.

Pierwszy konkurs ogłoszony został 30 listopada 2016 roku, wnioski można było składać do 31.01.2017 r. Na dofinansowanie projektów przeznaczono wtedy blisko 13 mln euro (56 mln zł). W ramach konkursu podpisano 7 umów o dofinansowanie projektów na łączną kwotę prawie 14 milionów złotych.

W III kwartale 2017 r. Zarząd Województwa Lubelskiego ogłosił kolejny nabór. Projekty można było składać do 31.10.2017 r. O wsparcie mogły się ubiegać m.in.: spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe, towarzystwa budownictwa społecznego, jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia. W drugim etapie zarząd województwa wybrał 21 projektów. Łączna kwota dofinansowania z EFRR to 33 mln zł.

Beneficjentami projektu są m.in. zamojskie spółdzielnie: Spółdzielnia Mieszkaniowa POM Zamość, Międzyzakładowa Spółdzielnia Mieszkaniowa Pracowników Służby Zdrowia, Spółdzielnia Mieszkaniowa

Krzysztof Grabczuk
wicemarszałek województwa
lubelskiego

Jak lepiej wykorzystywać energię musimy nauczyć się wszyscy. Dzięki temu będziemy mniej płacić za jej zużycie. W naszym regionie tak jak i w całym kraju wiele budynków powstało w czasach, kiedy kosztami energii nikt się nie przejmował. Dzisiaj ponosimy wszyscy horrendalne koszty ich ogrzewania. Zarząd Województwa stara się aby ten stan rzeczy zmienić. Stąd wielomilionowe wsparcie dla spółdzielni mieszkaniowych, które chcą poprawić efektywność energetyczną swoich budynków. Ich projekty będą realizowane między innymi w Chełmie, Kocku, Włodawie, Terespolu, Bełżcach i Hrubieszowie.

im. Jana Zamojskiego. Największe dofinansowanie dostanie Spółdzielnia Mieszkaniowa im. Waleriana Łukasińskiego w Zamościu. - Termomodernizację przeprowadzimy w 17 budynkach - mówi **Jerzy Nizioł**, prezes spółdzielni. - Uzyskamy większe oszczędności. Poza tym zapanuje ład przestrzenny, a budynki będą miały estetyczny wygląd - zaznacza. W planach jest docięlenie ścian zewnętrznych i stropodachów. Zostaną wymienione wyłazy dachowe, zamontowane zawory termostatyczne, podzielniki kosztów oraz zawory podpiłnowe. Remontowane będą także balkony. Planowana kwota dofinansowania z Unii Europejskiej to 8,5 mln zł.

Lubelskie nie straci unijnych funduszy

Najwięcej pieniędzy przeznaczonych dla naszego regionu wydajemy na drogi, transport i wsparcie przedsiębiorców - mówi **Iwona Nakielska**, dyrektor Departamentu Zarządzania RPO w Urzędzie Marszałkowskim

10 września w Lublinie na konferencji poświęconej przyszłości funduszy z Unii Europejskiej marszałek województwa Sławomir Sosnowski stwierdził, że o ile nieźle wypadamy pod kątem liczby podpisanych umów na dotacje unijne, to trochę gorzej nam idzie z wydawaniem i rozliczaniem pieniędzy. Dlaczego tak się dzieje?

Do tej pory podpisaliśmy 2467 umów na kwotę blisko 6 mld zł i każdego dnia pojawiają się nowe. To znaczy, że poziom kontraktacji idzie właściwie. Mamy 60 proc. funduszy zakontraktowanych z całego Regionalnego Programu Operacyjnego, więc jest co robić. Od momentu podpisania umowy zaczyna się realizacja projektu wraz z jego rozliczaniem i postępem rzeczowym. Pieniądze idą na różne inwestycje, ale też na działania skierowane do ludzi, dotyczące aktywizacji bezrobotnych, integracji i włączenia społecznego, na szkolenia, edukację, a także zakładanie działalności gospodarczej. Poziom kontraktacji świadczy o tym, że nie spaliliśmy, tylko ogłaszaliśmy konkursy, weryfikowaliśmy wnioski i podpisaliśmy umowy z beneficjentami. Wszystkie te projekty już pracują na rynku. Do końca roku powinniśmy rozliczyć część zakontraktowanych projek-

tów, scertyfikować je po to, by móc wystąpić do Komisji Europejskiej o refundację poniesionych wydatków. Problem w tym, że umowy były podpisywane w różnym czasie i po drodze pojawiły się różne przeszkody niezależne od nas.

Jakie?

Na przykład związane z interpretacją VAT. Tak było z projektami dotyczącymi odnawialnych źródeł energii, a więc instalacji solarowych i fotowoltaicznych. Nastąpiła zmiana linii interpretacyjnej przepisów w zakresie VAT, która spowodowała zwiększenie kosztów po stronie użytkownika. W efekcie okazało się, że część użytkowników wycofała się już na etapie realizacji. Niektóre samorządy musiały szukać kolejnych chętnych i w ten sposób powstawały opóźnienia. Straciliśmy ponad rok, a to znalazło odzwierciedlenie w rządowych wskaźnikach. Ale to nie wszystko. Doszło do spiętrzenia inwestycji na rynku, co spowodowało wzrost cen, które zaczęły dyktować potencjalni wykonawcy, albo brak zainteresowania ze strony wykonawców niektórymi przetargami.

Podobnie było z wielkimi inwestycjami na blisko 100 mln zł w szpitalach wojewódzkich. Okazało się,

Iwona Nakielska

że kwoty, jakie założyliśmy w roku 2017, w tym roku okazały się nieaktualne. Trzeba było ten projekt przeanalizować jeszcze raz i zwiększyć pulę pieniędzy tak, by miał on szansę realizacji.

W tydzień po wzmiankowanej konferencji z udziałem marszałka minister inwestycji i rozwoju Jerzy Kwieciński powiedział, że województwo lubelskie może stracić 80 mln euro, jeśli nie znacznie szybciej wydawać pieniądze z funduszy europejskich. Czy to są realne zagrożenia?

Trudno się z tym zgodzić. Pan minister Kwieciński w swojej prezentacji przedstawił dane za sierpień. A przecież terminem ostatecznych

rozliczeń jest 31 grudnia 2018 roku. Trzeba pamiętać, że większość inwestycji trwa. Najwięcej jest wykonywanych w sezonie letnim, ze względu na sprzyjające warunki atmosferyczne. Właśnie teraz rozpoczęło się ich rozliczanie. Jeśli porównamy sierpień do września, to widać znaczny progres w tym względzie. Dlatego mogą powiedzieć stanowczo, że dziś nie widzę żadnego zagrożenia dla przeznaczonych dla naszego regionu pieniędzy z funduszy europejskich. Poza tym obowiązuje jeszcze zasada, że pieniądze niewykorzystane w jednym z obszarów (nazywamy je osiami priorytetowymi), mogą być przeniesione do innych, które swoje fundusze już wykorzystały, ale byłyby w stanie zagospodarować ich więcej i to będziemy szczegółowo analizować w ramach przeglądu w naszym programie w przyszłym roku. Po to na bieżąco monitorujemy wszystkie realizowane projekty, by móc zrealizować założone cele.

Podsumujmy zatem: jak wykorzystujemy w woj. lubelskim unijne dotacje i na co wydawane są przyznane nam pieniądze? Przypomnijmy, że budżet Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014 - 2020 wynosi niemal 10 miliardów złotych.

Do tej pory zakontraktowaliśmy 60 procent z puli 10 miliardów. Do końca roku chcemy podwyższyć tę wartość do 80 proc. To oznacza, że na ostatnie dwa lata 2019 - 2020 pozostanie nam 20 proc. do wydania. Z wykonania wszystkich umów musimy się rozliczyć do końca 2023 roku.

Najwięcej pieniędzy przeznaczaliśmy na drogi i transport - 800 mln zł. W dalszej kolejności są to: wsparcie przedsiębiorców - 741 mln, odnawialne źródła energii - 668 mln, efektywność energetyczna - 520 mln, wsparcie rynku pracy - 485 mln, infrastruktura społeczna - 445 mln, włączenie społeczne - 413 mln, cyfryzacja - 338 mln, edukacja - 305 mln i projekty badawczo-rozwojowe - 206 mln zł.

Tu warto podkreślić, że w każdym z obszarów zablokowanych jest 6 proc. środków. Jeżeli wszystkie fundusze zostaną wykorzystane na zakładanym poziomie, to można wnioskować o odblokowanie owych 6 proc., które mogą zostać wydane na kolejne inwestycje. Do tej pory wystąpiliśmy z takimi wnioskami w obszarze drogi i transport oraz wsparcie rynku pracy, a już przygotowujemy w obszarze przedsiębiorczości, ochrony środowiska oraz odnawialnych źródeł energii.

Za dwa lata czeka nas nowe rozdanie funduszy unijnych w perspektywie na lata 2021 - 2027. Czego możemy oczekiwać?

No cóż, pieniądze będzie mniej. O ile w tej perspektywie Polska otrzymała 87 miliardów euro, z czego regionowi lubelskiemu przypadło 2,2 mld euro, to w latach następnych Polska dostanie mniej o około 20 mld euro. Jak będą dzielone koperty regionalne jeszcze nie wiadomo, bo negocjacje dotyczące budżetu unijnego dopiero się zaczynają. Z projektów rozporządzeń wynika, że wyższy będzie wkład własny. Teraz struktura udziałów w projekcie wynosi 85 proc. dofinansowania z UE przy 15 proc. wkładu własnego. W przyszłości te proporcje wyniosą 70 do 30 proc. My jako region zdecydowanie wyrażamy swój sprzeciw co do tych propozycji i chcemy aktywnie uczestniczyć w negocjacjach, bo uważamy, że jest to poważny problem nie tylko dla wielu samorządów, ale również dla tzw. trzeciego sektora, a więc fundacji i stowarzyszeń, które są organizacjami non profit. Po prostu nie będzie ich stać na podejmowanie przedsięwzięć z udziałem środków unijnych.

Stefan Jaworski

Liderzy funduszy

Stanisław Bodys
burmistrz
Rejowca Fabrycznego

Samorząd pod kierownictwem Stanisława Bodysa wykorzystał prawie 40 mln zł dotacji z UE. Zbudowano drogi, chodniki, place zabaw, strefy rekreacji, korty tenisowe, boisko szkolne. Rozbudowano szkołę, stadion miejski oraz sieć kanalizacyjną. Powstały biblioteka i siłownia. Wykonano termomodernizację budynków oraz instalacje OZE.

Tadeusz Górski
burmistrz
Rejowca

Wójt od 2002 r., od 2017 r. burmistrz. Udało mu się pozyskać 22,5 mln zł z programów UE, które przeznaczono na drogi, świetlice, boiska, salę gimnastyczną, kanalizację, scalenia, przedszkole, place zabaw, siłownie zewnętrzne, zabytkowy park, oświetlenie uliczne i wiele innych. Obecnie rozpoczyna się realizacja projektu z zakresu OZE.

Piotr Kazimierski
wójt gminy
Drelów

Na stanowisku od 2002 roku. W czasie czterech kadencji udało się pozyskać dziesiątki milionów złotych ze środków UE, głównie na projekty społeczne, działania wodno-kanalizacyjne oraz OZE. Powstały setki przydomowych oczyszczalni ścieków, instalacji solarnych i fotowoltaicznych, a zwodociągowanie gminy wynosi blisko 90 proc.

Zbigniew Naklicki
wójt gminy
Susiec

Jest wójtem od 2015 r. Przez ostatnie trzy lata gmina pozyskała dofinansowanie z UE w kwocie 8,4 mln zł m.in. na: adaptację i modernizację budynku dla przedszkola, OZE, termomodernizację budynków użyteczności publicznej, przebudowę oczyszczalni ścieków, budowę sieci wod.-kan. i programy Pora dla Seniora, Z nauką za Pan Brat.

Antoni Wojciech Turczyn
wójt gminy
Łabunie

Wójt od 1998 r. Gmina pozyskała środki z UE na inwestycje z zakresu: infrastruktury drogowej, wodno-kanalizacyjnej, OZE, edukacji, wyposażenia szkół i świetlic wiejskich, informatyzacji, zdrowia, sportu, turystyki (utworzenie Izby Muzealnej, Izby Pamięci b. Starowieyskiego), szlaków rowerowych, produktu turystycznego „Dolina Górnej Łabuńki”.

Z BLOGA SUPER ELKI

W sporcie i w życiu warto być optymistą

Trenuje, motywuje, pomaga odnaleźć sportową drogę. Zarządza dobrą energią i optymizmem.

Jarosław Styżek - instruktor i trener personalny przekonuje, że warto być optymistą i żyć aktywnie. Przeczytaj wywiad ze sporą dawką jesiennej motywacji i przekonaj się, jak fundusze europejskie wspierają aktywność mieszkańców Lublina. - Z roku na rok jest lepiej, ale jeszcze daleko do ideału. Rzeczywiście coraz więcej osób uprawia różnego rodzaju aktywność. To jest super. Jednak życzylibym sobie, aby nie był to efekt chwilowej mody, a rzeczywista potrzeba wynikająca z uprawiania aktywności, dbałości o swoje zdrowie i samopoczucie - mówi.

info.rpo.lubelskie.pl/blog

Nauka i biznes spotkały się w Lublinie. Wszyscy chcą innowacji

Ponad tysiąc uczestników, 80 prelegentów i pięć dni spotkań naukowych i biznesowych. Tak, w pigułce, prezentował się drugi już Europejski Tydzień Innowacji w Lublinie. Zakończył się 21 września

Piotr Nowak

Ciekawych pomysłów na biznes w regionie nie brakuje. Podczas Giełdy Start-upów można było zobaczyć m.in. elewację-kameleon wymyśloną przez założycieli firmy New Wall, robotyczne ramię wspomagające pracę lekarza z ReMeDi i grę pomocną w leczeniu astmy. - Ta choroba dotyka 4 mln osób w Polsce i 235 mln na świecie. Wykorzystując nasze rozwiązanie można zahamować jej rozwój lub nawet ją wyleczyć - wyjaśnia **Piotr Kozłowski**, lubelski lekarz i współtwórca start-upu Breather One.

W ramach ETI dziewięć start-upów rywalizowało o pieniądze na realizację swojej wizji. Nagrodę w wysokości 20 tys. zł zdobył New Wall. Dwa kolejne start-upy, Biolive Innovation i Breather One, zostały zaproszone do negocjacji na temat wejścia kapitałowego. W grę wchodzi nawet 1,5 mln zł. A to tylko mała próbka możliwości przedsiębiorców z naszego regionu. Szacuje się, że w Lublinie znajduje się około 100 start-upów. Pod względem liczby młodych i innowacyjnych

- Mam nadzieję, że współpraca przedsiębiorstw, uczelni i regionu przyczyni się do rozwoju - mówił marszałek Sławomir Sosnowski

firm zajmujemy czwarte miejsce w Polsce.

Z Lublina do Nevady

Druga edycja Europejskiego Tygodnia Innowacji była też okazją do spotkania się ekspertów z różnych dziedzin. Uczestnicy dyskutowali m.in. o bioinnowacjach, medycynie cyfrowej,

technologiach kosmicznych i fotowoltaice - to tylko niektóre tematy poruszane przez ekspertów podczas drugiej edycji ETI w Lublinie.

- Mam nadzieję, że nasza współpraca z udziałem przedsiębiorstw, uczelni i regionów będzie się przyczyniała do rozwoju. Listy intencyjne są

bardzo istotne, ale ważniejsze są nasze relacje bezpośrednie. Stąd potrzeba organizacji wydarzeń takich jak Europejski Tydzień Innowacji - powiedział **Sławomir Sosnowski**, marszałek województwa lubelskiego.

- Lublin, jako centrum gospodarcze, naukowe i administracyjne regionu, jest bardzo

umiędzynarodowione. Mamy 7 tysięcy studentów zagranicznych. Mamy rozwijający się ekosystem start-upowy. To, czego nam potrzeba, poza finansowaniem, to umiejętność budowania współpracy, w tym współpracy międzynarodowej - przyznał **Krzysztof Żuk**, prezydent Lublina.

Celem ETI był też rozwój współpracy międzynarodowej. W dyskusjach brali udział delegaci m.in. z Chin, Ukrainy i Nevady. To już kolejny etap współpracy województwa z tym amerykańskim stanem. List intencyjny podpisano w listopadzie ubiegłego roku. Już widać efekty. Na porozumieniu skorzystał **Michał Krupka**, prezes firmy Netins Software. Producent aplikacji i gier komputerowych ma swoje biura w Lublinie, Wrocławiu i, od niedawna, spółkę zależną w Nevadzie.

- Polskie firmy potrzebują tylko trochę pomocy, żeby zaistnieć na obcych rynkach. A w Stanach Zjednoczonych są osoby, które potrafią to robić - mówi przedsiębiorca. Taką możliwość daje polsko-amerykański program akceleracji NLAB Nevada-Lubelskie Acceleration Bridge.

W pierwszej kolejności Urząd Marszałkowski zamierza rekrutować 30 start-upów, które wezmą udział w dwudniowej sesji warsztatów, konsultacji i spotkań mentoringowych z trenerami. Z tej grupy wyłonionych zostanie dziesiątka, która poleci do Nevady. Tam spędzą 14 dni wypełnionych spotkaniami ze specjalistami.

Jak zdobyć dobry zawód po szkoleniach i stażu

Dorota Krupińska

Masz ukończone 30 lat, jesteś osobą bezrobotną z wykształceniem średnim niepełnym albo podstawowym i chcesz znaleźć pracę w e-marketingu? Zgłoś się do Fundacji Inicjatyw Menedżerskich.

Ruszyła trzecia edycja projektu „Dobry zawód dla ciebie”, realizowanego przez Fundację Inicjatyw Menedżerskich przy wsparciu Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Lublinie i finansowanego z funduszy unijnych. Projekt ma na celu zwiększenie szans na zatrudnienie 20 osób bezrobotnych i biernych zawodowo z 14 powiatów woj. lubelskiego. Obecny etap obejmuje szkolenia z e-marketingu.

- Każda firma, która świadczy usługi, sprzedaje towar, potrzebuje osoby, która zajmie się promocją internetową, sprzedażą internetową i tworzeniem marketingu promocji - usłyszeliśmy w fundacji. - E-marketing dotyczy różnych branż, a osoby z tymi umiejętnościami są poszukiwane na rynku pracy.

Każdy z uczestników będzie miał możliwość skorzystania z wieloetapowego procesu aktywizacji. W ramach projektu uczestnik spotyka się z doradcą zawodowym i uczestniczy w warsztatach z poradnictwa zawodowego. - Doradca oceni, jakie są mocne i słabe strony kandydatów. Sprawdzi, jakie mają kompetencje i umiejętności - wyjaśniają w Fundacji Inicjatyw Menedżerskich.

Kolejnym etapem są szkolenia zawodowe, które kończą się certyfikowanym egzaminem. Następnie uczestnicy odbywają 5-miesięczny płatny staż. Mogą uzyskać zwrot kosztów dojazdu oraz dodatkowo zwrot kosztów opieki nad osobą zależną, czyli dzieckiem do 7. roku życia albo osobą starszą z rodziny, która nie może sama egzystować.

Do projektu „Dobry zawód dla ciebie” mogą się zgłosić osoby, które ukończyły 30 lat, są bezrobotne albo bierne zawodowo, mają wykształcenie podstawowe albo średnie niepełne, z orzeczeniem o niepełnosprawności i odchodzące z rolnictwa.

Do tej pory Fundacja Inicjatyw Menedżerskich przeprowadziła dwa etapy szkoleń. Kursy

E-marketing dotyczy różnych branż, a osoby z tymi umiejętnościami są poszukiwane na rynku pracy

i staże ukończyło 60 osób, w zawodach takich, jak: fryzjer, kucharz, tester aplikacji mobilnych czy monter paneli słonecznych. Z 15 osób, które zakończyły staże w zawodzie montera paneli

słonecznych, pracę znalazło 14. W przypadku kucharza czy testera jedna trzecia grupy.

Fundacja Inicjatyw Menedżerskich zanim przeprowadzi szkolenia i ogłosi nabór bacznie

śledzi badania rynku. Sprawdza, jakie kwalifikacje są obecnie potrzebne.

Aktualnie realizowany projekt zakończy się pod koniec lutego 2019 r.

Skrzyżowanie w Chmielu zmieni się w rondo

Stefan Jaworski

Podróż drogą wojewódzką z Bychawy do Piask będzie wygodniejsza i bezpieczniejsza. Jeszcze w tym roku zakończy się przebudowa pierwszego odcinka.

- Koszt całej inwestycji wyniesie 54 mln zł. Do tej pory wykonaliśmy roboty za 15 mln zł - mówi **Andrzej Gwozda**, dyrektor Zarządu Dróg Wojewódzkich. - W tej chwili trwają prace na odcinku drogi 836 od Piask w stronę Chmiela. Obejmą ułożenie warstwy wiążącej, przebudowę chodników i budowę nowych, tam gdzie ich nie było. Droga będzie oświetlona, co znacznie poprawi bezpieczeństwo, zwłaszcza pieszych.

Bardziej skomplikowane będą prace na odcinku od Piotrkowa do Chmiela. Tu trzeba wykonać odwodnienie i całą konstrukcję drogi, zainstalować oświetlenie i wybudować chodniki. Zostanie też całkowicie

przebudowane skrzyżowanie w Chmielu. Było ono niebezpieczne, dochodziło tu do wypadków. Dlatego od przyszłego roku będzie tam rondo. Przewidywane zakończenie prac to październik 2019 r.

Zarząd Dróg Wojewódzkich wystąpił już z wnioskiem o dofinansowanie z funduszy unijnych całej inwestycji. Wniosek został rozpatrzony pozytywnie przez Zarząd Województwa.

Realizowana inwestycja będzie miała korzystny wpływ na wszystkie grupy użytkowników drogi: uczestników ruchu tranzytowego, lokalnych mieszkańców, inwestorów oraz turystów. W wyniku realizacji projektu nastąpi poprawa bezpieczeństwa ruchu użytkowników drogi, skróci się czas przejazdu do miejsc docelowych. Zwiększenie nośności drogi umożliwi też poruszanie się ciężkich pojazdów, co służyć będzie rozwojowi gospodarczemu przyległych miejscowości i gmin.

Przebudowa drogi wojewódzkiej 836 koło Piotrkowa

Szansa na rozwój dla małych i średnich firm

Chcesz prowadzić innowacyjny biznes i brakuje Ci pieniędzy na wdrożenie pomysłów? Skorzystaj z pomocy zwrotnej

Dorota Krupińska

Instrumenty zwrotne w postaci pożyczek czy poręczeń to druga, obok dotacji, forma pomocy dla podmiotów zainteresowanych wsparciem finansowym z funduszy europejskich. To połączenie dwóch elementów - finansowego (wsparcia podlegającego zwrotowi) oraz dotacji (wsparcia bezzwrotnego). Proporcja między obiema formami wsparcia może ulegać zmianie w trakcie realizacji danej inwestycji i jest ściśle powiązana z realizacją wskaźników. Środki te będą kierowane do mikro, małych i średnich przedsiębiorstw. 10 września br. Lubelska Agencja Wspierania Przedsiębiorczości ogłosiła nabór wniosków na Działanie 3.7 Wzrost konkurencyjności MŚP. Dofinansowanie ma charakter pomocy zwrotnej.

Nowością jest to, że projekty realizowane w ramach tego działania będą zakładały zwrot części dofinansowania z możliwością jej umorzenia. Kwota zwrotu uzależniona będzie od realizacji i osiągnięcia wskaźnika rezultatu bezpośredniego przychodów ze sprzedaży nowych lub udoskonalonych produktów/procesów. Co to oznacza? W przypadku zrealizowania wskaźnika na poziomie co najmniej 50 proc. wartości kosztów kwalifikowanych przedsiębiorca nie będzie zobowiązany do zwrotu dofinansowania. Będzie mógł uzyskać wsparcie nawet do 2 mln zł dla mikro i małych firm oraz 3 mln dla średnich!

Pełna dokumentacja jest dostępna na stronie rpo.lubelskie.pl. Więcej informacji uzyskać można pod numerami tel. 81 462 38 31 lub 81 462 38 12. Wnioski można składać do 31.12.2018 r. do godziny 15.

Dyrektor ośrodka Terpa dr Ewa Baszak-Radomańska w nowych wnętrzach, wyremontowanych i urządzonych. Ośrodek uzyskał tytuł Lidera Innowacji w medycynie

Beneficjentem programów Lubelskiej Agencji Wspierania Przedsiębiorczości był m.in. ośrodek medyczny Terpa, który zajmuje się leczeniem pacjentek z przewlekłym bólem ginekologicznym. Działa ponad 10 lat. Leczy pacjentki z całej Polski. W 2017 roku Terpa otrzymała pomoc finansową z LAMP, dzięki której ośrodek mógł rozszerzyć swoją działalność. - Pomoc LAMP to był jedyny sposób, by ośrodek się rozwinął. Mielismy już ze-

całkowitej ruiny i kupiliśmy potrzebny sprzęt - mówi. Dzięki wsparciu Terpa wdrożyła swój autorski program medyczny, który opiera się na pracy pacjentki z wieloma specjalistami. - Ponadto mogliśmy poszerzyć ofertę medyczną i wprowadzić pionierskie, prozdrowotne leczenie otyłości olbrzymiej - tłumaczy dr Baszak-Radomańska. Terpa w nowej odsłonie rozpoczęła działalność w styczniu 2018 r. Projekt kosztował ok. 1 mln zł. W 2017 r. ośrodek Terpa uzyskał tytuł Lidera Innowacji w medycynie za projekt Ośrodek leczenia bólu i otyłości olbrzymiej.

**POMOC FINANSOWA
LAMP
TO BYŁ JEDYNY
SPOŚÓB NA TO,
BY OŚRODEK TERPA
MÓGŁ SIĘ ROZWINĄĆ**

dr Ewa Baszak-Radomańska

spół, pomysł i doświadczenie, potrzebna była pomoc finansowa - zaznacza **dr Ewa Baszak-Radomańska**, dyrektor Terpy. - Brakowało nam już miejsca. Wynajęliśmy więc lokal 300-metrowy. Wyremontowaliśmy go, bo był w stanie

REKLAMA

008634895

ROZKRĘĆ SWOJĄ FIRMĘ POMYŚL O ROZWOJU PRACOWNIKÓW

To oni są największym atutem Twojego przedsiębiorstwa. Ich wiedza i umiejętności powodują, że Twój biznes rozwija się lepiej niż innych. Dzięki Regionalnemu Programowi Operacyjnemu stać Cię teraz na podniesienie ich kwalifikacji. Skorzystaj z Bazy Usług Rozwojowych i sięgnij po dofinansowanie na szkolenia, doradztwo czy kursy zawodowe.

Chcesz wiedzieć jak to zrobić – sprawdź: <https://rpo.lubelskie.pl/> • <https://uslugirozwojowe.parp.gov.pl/>

Tania pożyczka na start w biznesie

Prowadzący działalność gospodarczą i bezrobotni, którzy zamierzają rozkręcić biznes - w ramach projektu Fundusz Funduszy - mogą otrzymać preferencyjne pożyczki, bez dodatkowych i ukrytych kosztów.

Pani Iza w swoim sklepiku na jednym z biłgorajskich osiedli mieszkaniowych

Dorota Krupińska

Fundusz Funduszy Województwa Lubelskiego to projekt Banku Gospodarstwa Krajowego, którego celem jest wsparcie finansowe mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw oraz osób, które zamierzają założyć działalność gospodarczą.

O pożyczkę ubiegać się mogą przedsiębiorstwa z województwa lubelskiego, które tworzą nowe produkty i usługi oraz działają poza rynkiem lokalnym, tym samym zwiększają swoją konkurencyjność.

Preferencyjną pożyczkę dostaną także osoby bez pracy, zamierzające rozpocząć działalność gospodarczą. W szczególności osoby w wieku powyżej 50. roku życia, osoby z niepełnosprawnościami, długotrwałe bezrobotne czy o niskich kwalifikacjach.

Wsparcie finansowe na założenie działalności gospodarczej udzielane jest również pracow-

nikom zagrożonym zwolnieniem oraz tym, którzy zostali zwolnieni np. z powodu upadłości zakładu pracy.

W zależności od sumy, oprocentowania, okresu spłaty i celu inwestycji, udzielanych jest kilka rodzajów pomocy finansowej: pożyczka mała i duża, mikropożyczka, poręczenie lub wejście kapitałowe.

- Wsparcia udzielamy na preferencyjnych warunkach - wyjaśnia **Renata Łokaj**, dyrektor Funduszu Pożyczkowego Biłgorajskiej Agencji Rozwoju Regionalnego, pośrednika Banku Gospodarstwa Krajowego w zakresie projektu Fundusz Funduszy. - Pożyczka nie wiąże się z żadnymi dodatkowymi kosztami. Nie ma np. prowizji za rozpatrzenie wniosku, jak w bankach. Nie wymagamy także wkładu własnego - zaznacza.

Oprocentowanie jest stałe i np. przy mikropożyczce 80 tys. zł wynosi 0,37 proc. Odsetki na cały okres spłaty, czyli 7 lat, wynoszą 1122 zł. Krótki jest też okres oczekiwania na przyzna-

nie funduszy. - Od momentu złożenia dokumentów beneficjent czeka 2 tygodnie - wyjaśnia. By rozpocząć działalność wymagane są wnioski i biznesplan.

Izabela Sawicka z Biłgoraja skorzystała z oferty projektu Fundusz Funduszy. Jest beneficjentką Biłgorajskiej Agencji Rozwoju Regionalnego. Od 22 sierpnia 2018 prowadzi swój wymarzony biznes. Otworzyła niewielki sklep spożywczy na jednym z osiedli.

- By rozkręcić biznes niezbędna była pożyczka. Księgową z mojej byłej pracy doradziła mi, bym skorzystała z programu Fundusz Funduszy. Myślę, że takiej oferty nie przedstawiłby mi żaden bank - tłumaczy Sawicka.

Dostała 70 tys. zł pożyczki na 7 lat. Za te pieniądze kupiła lokal, wyremontowała go, kupiła sprzęt, m.in. chłodziwo. Interes powoli się rozkręca. Na zakupy przychodzą mieszkańcy sąsiedniego osiedla. - Asortyment mam szeroki. Sprzedaję: wędliny, sery, pieczywo, warzywa i owoce, nawet alkohole - zaznacza.

AKTUALNE KONKURSY

Numer działania	Na co?	Zakończenie naboru
11.2	Realizacja programów wczesnego wykrywania wad rozwojowych i rehabilitacji dzieci zagrożonych niepełnosprawnością i z niepełnosprawnościami.	13.11.2018
12.4	Projekty w zakresie: • zwiększenia współpracy szkół i placówek kształcenia zawodowego z pracodawcami m.in. poprzez realizację działań ukierunkowanych na wspólne przygotowywanie programów nauczania, organizację wysokiej jakości zajęć praktycznych, kształcenie praktyczne w miejscu pracy, praktyk zawodowych i staży zarówno dla uczniów, jak i dla nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu, • współpracy szkół i placówek kształcenia zawodowego ze szkołami wyższymi w celu zwiększenia dostępu uczniów i nauczycieli do nowoczesnych technik i technologii, nabycia możliwości uczestniczenia w zajęciach prowadzonych w szkole wyższej, w tym w zajęciach laboratoryjnych, kołach i obozach naukowych, • aktualizowania przez nauczycieli, w tym nauczycieli zawodu oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu, swojej wiedzy, • wdrażania nowych, innowacyjnych form nauczania zawodowego, • dodatkowych zajęć specjalistycznych, umożliwiających uczniom uzyskiwanie i uzupełnianie wiedzy i umiejętności oraz kwalifikacji zawodowych, • wsparcia uczniów w zakresie zdobywania dodatkowych uprawnień zwiększających ich szanse na rynku pracy, • wyposażenia pracowni przedmiotów zawodowych, • organizacji zajęć przyczyniających się do rozwoju kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych, tzw. transversal skills, niezbędnych na rynku pracy.	30.11.2018
11.1	Wsparcie powinno być skoncentrowane na osobach najbardziej oddalonych od rynku pracy, doświadczających złożonych problemów powodujących ubóstwo i wykluczenie społeczne, które w pierwszej kolejności wymagają kompleksowego wsparcia z wykorzystaniem instrumentów aktywizacji społecznej, głównie na osobach pozostających bez zatrudnienia (w tym długotrwałe), osobach młodych, osobach o niskich kwalifikacjach oraz osobach bez doświadczenia zawodowego. Konkurs skierowany do Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie/Miejskich Ośrodków Pomocy Rodzinie z terenu województwa lubelskiego.	12 grudnia

KONKURSY, KTÓRE ZOSTANĄ OGŁOSZONE

Numer działania	Na co?
3.3 Przedsiębiorstwa odpryskowe	Projekty polegające na stworzeniu infrastruktury przedsiębiorstw odpryskowych poprzez zakup niezbędnych środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych w celu komercjalizacji innowacyjnych pomysłów (wiedzy) lub technologii opartych na wynikach badań naukowych i rozwojowych.
3.7 Wzrost konkurencyjności MŚP	Projekty polegające na: • Stworzeniu/doposażeniu infrastruktury przedsiębiorstw w celu wprowadzenia nowych lub ulepszonych produktów/usług, • Zastosowaniu nowoczesnych technologii - rozwój produktów i usług opartych na TIK, • Wsparciu działań inwestycyjnych, związanych z rozszerzeniem działalności eksportowej, np. zakup linii produkcyjnych dostosowanych do potrzeb nowego rynku zbytu, • Wdrażaniu w przedsiębiorstwach wyników badań naukowych i rozwojowych oraz innowacyjnych rozwiązań poprzez wsparcie działań związanych z nabyciem praw do własności intelektualnej oraz wsparcie działań mających na celu dostosowanie istniejących aktywów firmy do potrzeb wdrożenia nowego procesu, produktu bądź usługi, a także pobudzanie innowacji marketingowej i organizacyjnej.
5.2 Efektywność energetyczna sektora publicznego	1. Głęboka termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej, w tym będących w zasobie JST (m.in. szpitali, szkół). 2. Zmiana wyposażania ww. obiektów w urządzenia o najwyższej, uzasadnionej ekonomicznie, klasie efektywności energetycznej (np. ogrzewanie obiektów, wymiana drzwi i okien, modernizacja systemów grzewczych wraz z wymianą źródła ciepła), modernizacja systemów wentylacji, klimatyzacji), włącznie z systemami zarządzania energią. Generacja rozproszona, poprawiająca sprawność wytwarzania ciepła przez zmianę źródeł ciepła, m.in. na jednostki wysokosprawnej kogeneracji (w ramach kompleksowej głębokiej termomodernizacji budynków).

Szczegółowe informacje znajdują się na stronie rpo.lubelskie.pl.
Informacje o naborze wniosków są ogłaszane na stronie z miesięcznym wyprzedzeniem.

WYDAWCA
Urząd Marszałkowski
Województwa
Lubelskiego
ul. Artura Grottgera 4
20-029 Lublin
tel. (81) 441 68 50
www.rpo.lubelskie.pl
e-mail: defs@lubelskie.pl

DOKĄD PO INFORMACJE
Główny Punkt Informacyjny
Funduszy Europejskich w Lublinie
ul. Stefczyka 3b, 20-151 Lublin, pok. 0.18
tel. (81) 44 16 865, (81) 44 16 546, (81) 44 16 547
czynny w poniedziałki od 7.30 do 18,
a w pozostałe dni tygodnia od 7.30 do 15.30
Bezpłatna infolinia: 800 175 151
e-mail: kontakt@feu.lubelskie.pl

Departament Wdrażania EFS
Urzędu Marszałkowskiego
Województwa Lubelskiego
ul. Czechowska 19
pok. nr 1, 20-072 Lublin
tel. (81) 441 68 43,
faks: (81) 441-68-53 lub 800 888 337
(bezpłatna infolinia)
e-mail: efs@lubelskie.pl

Departament Wdrażania EFRR
Urzędu Marszałkowskiego
Województwa Lubelskiego
ul. Stefczyka 3b,
20-151 Lublin
tel. (81) 44 16 575
e-mail: deffrr@lubelskie.pl

**Lubelska Agencja Wspierania
Przedsiębiorczości w Lublinie**
ul. Wojciechowska 9a,
20-704 Lublin
tel. (81) 46 23 831
lub (81) 46 23 812
e-mail: lwap@lubelskie.pl

Wojewódzki Urząd Pracy w Lublinie
ul. Obywatelska 4, pok. 330
20-092 Lublin
tel. (81) 46 35 363 lub 605 903 491
e-mail: punkt.konsultacyjny@wup.lublin.pl

Wszystkie instytucje pracują od poniedziałku do piątku w godz. 7.30 - 15.30.

Lekcje historii w muzeum

Stefan Jaworski

Prowincjonalne miasteczko Europy Środkowej w Muzeum Wsi Lubelskiej przyciąga nie tylko turystów. Jest też miejscem, gdzie uczniowie poznają historię przenosząc się w czasie w lata 30. XX wieku.

Tu dosłownie można dotknąć historii, poznać warunki, w jakich żyli ludzie, jakie otaczały ich przedmioty. Muzeum organizując lekcje historii dla uczniów klas podstawowych i ponadpodstawowych urządza pokazy i inscenizacje ukazujące czynności z życia codziennego w minionym wieku. Uczniowie mogą się przebrać w stroje z epoki. Wchodząc do sklepu żelaznego, kolonialnego, gabinetu dentystycznego czy fryzjerskiego ma się wrażenie, że czas się cofnął. Budynki są bowiem autentyczne, przeniesione z podlubelskich miejscowości, jak np. szkoła z Bobrownik, areszt z Samokłęsk czy kołodziejnia z Bełżyc lub do-

kładnie odtworzone na podstawie archiwalnych zdjęć, bądź skopiowane z obiektów zachowanych do dziś w terenie. Autentyczne są też przedmioty codziennego użytku, instrumenty i narzędzia.

- W tym roku od stycznia do czerwca z naszych lekcji muzealnych skorzystało ponad 4 tysiące uczniów - mówi **Anna Mirzwa**, zastępca dyrektora Muzeum Wsi Lubelskiej. Z każdym rokiem zwiększa się liczba uczniów oraz tematów podejmowanych przez naszych edukatorów, dlatego chcielibyśmy powiększyć miasteczko o kolejne trzy pierzeje.

Budowa jednej pierzei miasteczka, w skład której wchodzi 13 obiektów, została sfinansowana ze środków RPO Województwa Lubelskiego na lata 2007 - 2013 oraz z dotacji budżetu Samorządu Województwa Lubelskiego. Całkowity koszt inwestycji wyniósł 13 mln zł, w tym dofinansowanie z RPO 7,5 mln zł.

Ulica Głuska wiernie odtwarza wygląd i klimat przedwojennego prowincjonalnego miasteczka Europy Środkowej

Po miasteczku oprowadza nas wicedyrektor muzeum Anna Mirzwa

FOT. STEFAN JAWORSKI

Inszenizacja odpustu na rynku przedwojennego

W sklepie żelaznym

Tak wyglądał kiedyś gabinet dentystyczny

Pokaz druku wzoru na płótnie

Lekcja historii w kuchni żydowskiej

FOT. MATERIAŁY MUZEUM WSI LUBELSKIEJ (6)

Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego